

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-17>

УДК 329.78:338.246.8(477)

Сичова Вікторія Вікторівна,

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри соціології управління та соціальної роботи
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 6, м. Харків, 61022, Україна

e-mail: v.sychova@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0001-5001-8389>

Самофалова Тетяна Олександрівна,

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

e-mail: tanysamova@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-9263-6430>

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Анотація Україна постала перед необхідністю формування конкурентоспроможної молодіжної політики у повоєнному відновленні. Автори розглядають публічну молодіжну політику в Україні на основі пріоритетів європейської політики соціальної якості та акцентують увагу на необхідності її використання для збереження людського капіталу в умовах війни.

В статті узагальнено підходи до світової та європейської молодіжної політики. Зазначено, що молодіжна політика України еволюціонувала від комунітарної до соціально-державної моделі, що віддзеркалює зростаючий вплив громадянської активності молоді. Забезпечення рівних можливостей та участь громад формують її сучасні перспективи.

Перехід від соціально-державної до універсалістської політики соціального партнерства може відбутися еволюційно за умов зростання впливу молоді як суб'єкта політики, потребує ефективних комунікацій уряду з молоддю. Модель соціального партнерства в молодіжній політиці передбачає створення умов для отримання соціального захисту для всіх, незалежно від індивідуальних відмінностей.

Як цитувати: Сичова В. В., Самофалова Т. О. Молодіжна політика України у повоєнному відновленні: європейський контекст. *Державне будівництво*. 2024. № 1 (35). С. 230–246. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-17>

In cites: Sychova, V.V., Samofalova, T.O. (2024). Youth policy of Ukraine in post-war reconstruction: the european context. *State Formation*, no. 1 (35), 230–246. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-17> [in Ukrainian].

© Сичова В. В., Самофалова Т. О., 2024

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Автори звертають увагу на необхідність акцентуації уваги в молодіжній політиці на тих верствах населення, які є найбільш постраждалими внаслідок війни, що у більшій мірі притаманно соціально-державній молодіжній політиці.

Міжсекторне соціальне партнерство є синергетичним механізмом взаємодії публічних і приватних акторів в умовах війни і отримує подальший розвиток у формуванні молодіжної політики; молодіжна політика є одним з базових чинників національної безпеки, її якість визначатиме політичну і економічну суб'єктність держави у майбутньому.

Ключові слова: *європейська політика соціальної якості, конкурентна молодіжна політика, міжсекторне соціальне партнерство, соціально-державна політика.*

Постановка проблеми В умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну, вимушеної міграції сімей з дітьми, людських втрат, важких умов життя населення України, що втратило дім, нової значущості набуває молодіжна політика, яка у воєнний та повоєнний час трансформується і змінює пріоритети.

За дослідженнями 2022 року, 76% молодих людей, які виїхали за кордон, виявляють бажання повернутись в Україну, цей потенціал може стати основою відновлення і формування засад національного суверенітету. При цьому слід зазначити, що 48% опитуваних в рамках соціологічного дослідження ставляться позитивно до роботи за кордоном, 61% вказали на відсутність вакансій, а 52% – на низький рівень заробітної плати. За таких умов формування моделі молодіжної політики, яка торкається усіх сфер соціального буття молоді, є питанням збереження України як держави, самодостатньої конкурентної економіки.

Удосконалення підходів до формування молодіжної політики актуальне не лише для України і пояснюється падінням соціальної і економічної активності також і у західних країнах, де серед молоді зростає число безробітних і знижується зацікавленість у громадській і політичній діяльності.

Для української економіки і державності загрозою є релокація української молоді до розвинутих країн ЄС, адаптація до європейського ринку праці, систем освіти і соціального захисту. Для України така адаптація може мати важкі соціальні наслідки. Тому під час війни та в умовах європейської інтеграції створення конкурентних засад української молодіжної політики є однією з базових засад зміцнення державності. Процес формування сучасної молодіжної політики в Україні в умовах європейської інтеграції має виходити із європейської політики соціальної якості [2], оскільки вона створює базові соціальні умови життєдіяльності суспільства як основу підтримки високої якості життя усіх верств населення.

Категорія «молодіжна політика» в українському науковому дискурсі визначається у двох контекстах: як державна молодіжна політика, суб'єктом якої є державні інституції. Даний підхід розглядає діяльність держави зі створення організаційних, правових і економічних основ розвитку особистості молодої людини, підтримки молодіжних рухів та ініціатив. Стратегічної ролі молодіжна політика набуває у повоєнний період, оскільки економічна активність, перспективи зайнятості та можливості підприємництва для молоді в

Україні вплинуть на формування достатніх надходжень до бюджетів з метою забезпечення соціальних функцій держави.

В цьому сенсі державна молодіжна політика формує стратегічну візію щодо ролі молоді в житті суспільства і забезпечує змістовним наповненням функції економічних, правових та організаційних інституцій формування соціального і людського капіталу будь-якого суспільства. Цей підхід передбачає формування управлінських механізмів: організаційно-правового, організаційно-функціонального, організаційно-економічного щодо процесу забезпечення вироблення і реалізації державної молодіжної політики [9, 11].

Другий підхід розглядає молодіжну політику як складову публічної політики – систему ідей, дій і засобів із залученням більш широкого кола акторів, які не володіють державно-владними повноваженнями, але включають інституції громадянського суспільства, рухи та об'єднання молоді, а також органи місцевого самоврядування як суб'єкти місцевої влади, що найбільше володіють проблемами молоді на місцях. Такий підхід до молодіжної політики актуалізує міжсекторне партнерство держави, суспільства, суб'єктів бізнесу як модель синергетичної взаємодії у процесі вирішення важливих соціальних, економічних, культурних проблем суспільного розвитку [21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій Формуванню засад молодіжної політики в Україні і у країнах ЄС, присвячували наукові роботи Артеменко І., Стукан Т., Кормич Л., Мотречко В., Панасюк В., Георгієнко В.

Механізми реалізації молодіжної політики у дослідженнях вивчали Гринько Ю., Гуцалова М., Каретна О., Кожушко Н., Краснопольська Т., Кривошеїн В., Примуш М., Смокова Г.

Зокрема Кожушко Н. теоретично обґрунтовуючи підходи до молодіжної політики у транскордонному співробітництві на основі міжнародного досвіду, виходить з принципів партнерства, які включають безпосередню участь молоді в формуванні та реалізації політики, проблемно-орієнтованість, диференційованість та обмежене втручання держави [7]. Слід погодитись з тим, що особливій увазі потребує створення механізму комплексного формування і реалізації молодіжної політики на основі прогнозування, адаптації цілей молодіжної політики до потреб суспільства, що швидко змінюються [8].

Гуцалова М., розглядаючи історичні контекст і основні документи Європейського Союзу у сфері молодіжної політики, виходить з двох підходів, до формування політик – соціал-демократичного і неоконсервативного і наголошує, що застосовувані у різних країнах з урахуванням історичних особливостей ці підходи є однаково успішними [3]. Разом з тим, слід зазначити, що дослідження та порівняльний аналіз філософії і засобів реалізації молодіжної політики має великий когнітивний потенціал на сучасному етапі розвитку глобального суспільства, коли проглядається економічна і політична поляризація. Гіпотезу наукових досліджень можна сформулювати наступним чином: чим більш індивідуалізованою щодо потреб чітко визначених груп населення і локалізованою у відповідності до територіальних проблем є

політика, тим більшу соціальну і політичну стійкість і згуртованість має суспільство щодо зовнішніх і внутрішніх шоків.

Мотречко В. наголошує на тому, що європейські уряди переходять від стратегії допомоги найбільш вразливим верствам молоді до масштабних програм вирішення соціальних проблем молоді в цілому, що може свідчити про тенденцію переходу від неоконсервативної до соціал-демократичної моделі політики [13].

Смокова Г. справедливо вказує на необхідності інститутів соціалізації з метою інтеграції молоді в суспільно-політичне життя [16]. Авторка наголошує, що актуальність питань молодіжної політики загострюється через фрагментарність та відсутність візії і чіткого механізму молодіжного розвитку. Головний виконавчий орган у сфері молодіжної політики – Міністерство молоді та спорту України, регіональні органи влади – департаменти та управління обласної адміністрації та виконкоми міських, селищних та сільських рад – працюють з законодавчою базою з молодіжних питань, яка здебільшого фокусується не на актуальних проблемах молоді, а на масових спортивних заходах [16].

Внаслідок цього ще до війни України проти російської навали відбулося відчуження молоді від соціального життя, молодь, переживши Українські революції сучасності, мігрувала у віртуальний простір. Відсутність діалогу влади з молоддю наразі має наслідком потужну міграцію молоді за кордон, вступ до західних університетів, негативне сприйняття в молодіжному середовищі мобілізації.

Незважаючи на те, що моделі молодіжної політики країн ЄС та шляхи їх реалізації ґрунтовно описані в науковій літературі, сфера та засоби реалізації молодіжної політики в Україні потребують переосмислення і актуалізації. Існує необхідність у більш чіткій визначеності молодіжної політики у воєнний і післявоєнний час на етапі європейської інтеграції, оскільки молодіжна політика України повинна бути конкурентною у порівнянні з політиками країн Європейського Союзу, сприяти поверненню молоді в Україну та її успішній соціальній адаптації. На тлі викликів, які стоять перед Україною в найближчі десятиліття можна говорити про те, що молодіжна політика є одним з базових чинників національної безпеки, визначатиме політичну і економічну суб'єктність держави у майбутньому.

Мета: визначити підхід до реалізації молодіжної політики України повоєнного відновлення, враховуючи контекст формування конкурентної молодіжної політики України в умовах європейської інтеграції.

Застосована методологія і методи З метою оцінки напрямків формування і реалізації молодіжної політики в Україні у повоєнному відновленні застосовано такі методи дослідження: порівняльний аналіз – щодо характеру молодіжної політики, яка реалізується в різних країнах на різних історичних етапах для вирішення проблем молоді; морфологічний метод – для опису європейського контексту формування конкурентоспроможної молодіжної

політики України з метою вирішення проблем післявоєнного відновлення; метод екстраполяції – застосування підходів до еволюції соціальної політики зайнятості молоді у визначенні характеру еволюції молодіжної політики в Україні. Результати дослідження отримані на основі системного підходу до явища молодіжної політики як управлінського і соціального феномену суспільних трансформацій України як частини європейського простору та пошуку синергетичних ефектів у системній взаємодії соціальних акторів.

Виклад основного матеріалу Публічна молодіжна політика охоплює великий спектр діяльності молоді і стосується таких сфер:

- освіти і виховання,
- формування цінностей і соціалізації,
- залучення молоді до громадської та політичної участі,
- створення та підтримку соціальних ліфтів;
- підтримку сімей;
- створення умов зайнятості молоді та сприяння молодіжному

підприємництву [8; 9]. У цих сферах сучасні інноваційні трансформації глобального суспільства актуалізують наступні напрямки політики:

1. Створення умов самовираження через молодіжне підприємництво та громадянську участь, підтримка освіти, яка відповідає вимогам ринку праці та підготовка молоді до майбутніх викликів.

2. Підтримка молодіжних ініціатив у галузі мистецтва, літератури та інших творчих напрямків, сприяння міжнародному обміну та співпраці.

3. Розвиток та підтримка цифрових навичок, інноваційних технологій та інтернет-платформ для молодіжних ініціатив та спілкування [11; 22; 23].

– Цими сферами визначаються актуальні напрямки молодіжної політики в Україні і світі в сучасних умовах. Особливого значення для України набуває соціальна складова молодіжної політики. Європейська політика соціальної якості на сучасному етапі включає зокрема:

- забезпечення громадян робочими місцями та гідною оплатою праці;
- зростання ролі територіальних громад (через надання послуг освіти, охорони здоров'я, житла, соціального забезпечення);

– відновлення національних систем професійно-технічної освіти та Державної служби зайнятості щодо навчання і перепідготовки працівників;

– розробка програм будівництва соціального житла для сімей військових та внутрішньо переміщених осіб;

– адаптація норм європейської Стратегії для захисту прав людей з інвалідністю;

– удосконалення механізму залучення громадян до виконання відновлювальних робіт відбудови країни;

– розробка Державною службою статистики України наукових підходів до здійснення обстежень стану сфери зайнятості, соціального захисту та якості життя населення в умовах воєнного стану та в період післявоєнного відновлення [2].

Політика соціальної якості ЄС є необхідним орієнтиром, дотримання якого дозволить зберегти людський капітал України. Особливо це стає важливим у часи війни і повоєнного відновлення, коли діти і молодь як основа майбутнього людського капіталу будь-якого суспільства стають найбільш вразливими. За наслідками війни в Україні зростає страта інвалідів війни молодого віку, яка потребує медичної, соціальної, психологічної адаптації та інтеграції до економічного простору. У повоєнний час соціальної адаптації потребують сім'ї з дітьми, що залишились без годувальника. За сукупністю проблем молоді у воєнний та повоєнний час удосконалення молодіжної політики та засобів її реалізації до сучасних умов, інституціональне забезпечення орієнтовано на європейську політику соціальної якості.

Широке коло питань молодіжної політики стосується соціальної та економічної сфер життя суспільства, отже інституції та механізми, що формують та реалізують молодіжну політику можуть бути засновані на координації функцій різних міністерств, установ, узгодження правової бази та організаційно-функціонального забезпечення. Слід зазначити, що інституційне забезпечення молодіжних політик в країнах Європи характеризується адаптивністю і гнучкістю до потреб молоді кожної країни, зокрема розгалуженістю органів, спеціалізованих на молодіжній політиці з включенням суміжних сфер: освіта, спорт, соціальна сфера тощо. Кожна країна має свою унікальну конфігурацію взаємодії державних і недержавних інституцій у процесі вирішення проблем молоді з унікальною інтенсивністю та механізмом взаємодії [1; 19].

1. Для країн ЄС притаманні спільні пріоритети у молодіжній політиці, які реалізуються незалежно від моделі політики кожної окремої країни у всіх країнах ЄС відповідно до Стратегії молоді ЄС «Залучення, з'єднання та повноваження молоді», що полягають у:

2. спрямуванні на найвразливіші верстви населення, врахуванні їхніх індивідуальних потреб;

3. сприянні визнанню неформального та інформального навчання молоді;

4. прилаштуванні структури управління до методів комунікації з молоддю у цифровому світі;

5. застосуванні потенціалу соціальних мереж, діалозі, консультаціях молоді через цифрові платформи;

6. розвитку критичного мислення та медіа грамотності;

7. підтримці участі молоді у демократичному житті;

8. об'єднанні молоді в ЄС та поза його межами для вільної участі, мобільності навчання, солідарності та міжкультурного розуміння [5].

Узагальнення світових та європейських підходів до формування молодіжної політики у контексті моделі залученості соціальних акторів дозволяє виокремити кілька різних підходів до формування молодіжної політики у світовому контексті: консервативний, громадівський, універсалістський (політики соціального партнерства), соціально-державний та комунітарний підходи.

Консервативна політика, що притаманна зокрема США, ґрунтується на дистанціюванні держави, наданні рівних можливостей, прав і свобод усім громадянам незалежно від будь-яких ознак, зокрема вікових. Молодіжна політика є по суті складовою соціальної, економічної, фінансової політик, а молодіжні рухи фінансуються на пожертви і членські внески та захищають інтереси молоді через легітимні засоби контролю і впливу громадськості на політику. Формування такої моделі пов'язано із розвитком американського суспільства, в основі функціонування якого закладено базові цінності демократії, рівних можливостей для всіх громадян на основі Конституції Сполучених Штатів. Консерватизм є політичною філософією, яка зберігає традиції, визнані цінності та існуючий соціальний порядок.

Протилежністю є комунітарна політика, локацією якої були республіки колишнього СРСР і країни Варшавського договору. Ця політика історично панувала певний час на пост-радянському просторі і Україна через низьку активність громадськості на етапі виходу з СРСР успадкувала інституції, пов'язані з комунітарною політикою. Комунітарна політика пост-радянських країн підтримувалась ідеологією, що реалізовувалась через державні інституції, мала системний характер, коли всі молодіжні громадські рухи виражали державну ідеологію та політику і фінансувались державою. Проте на теренах України разом із руйнацією засад планової соціалістичної економіки було зруйновано і неприродні для українського соціуму «громадські» рухи, фінансовані державою. Відмітною рисою життєздатності комунітарної форми молодіжної політики в авторитарних політичних режимах є відродження в країні – агресорі у ХХІ столітті архаїчних форм державних громадських організацій, заснованих на ідеології тоталітаризму [15].

Унікальною в своєму роді є громадівська (прагматична, децентралізована) молодіжна політика Британії, яка дозволяє реагувати на конкретні потреби молоді на рівні територіальних громад, у межах певних адміністративних одиниць, що за умов високого рівня розвитку місцевого самоврядування сприяє ефективності молодіжної політики. Громадівський підхід до формування молодіжної політики орієнтований на залучення громадян до прийняття рішень, врахування їхніх потреб та інтересів, а також сприяння активній громадянській участі в управлінні справами суспільства.

У країнах континентальної Європи, членах Європейського Союзу виокремлюють підходи до формування молодіжної політики, які відрізняються більш або менш масштабним впливом громадянського суспільства або державних інституцій із відповідною суб'єктністю громадянського суспільства або держави у формуванні і реалізації молодіжної політики – соціально-державна політика і універсалістська політика соціального партнерства.

Соціально-державну молодіжну політику, яку пов'язують з країнами Центральної Європи і Середземномор'я, називають протекціоністською; ця політика орієнтована на подолання безробіття серед молоді. Вважається, що така модель дещо обмежує потенціал молодіжної політики, проте має позитивні

наслідки за умов достатнього фінансування та дотримання демократичних принципів. Молодіжні проекти при цьому фінансуються на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Державний протекціонізм у молодіжній політиці означає, що держава вживає заходів для захисту та підтримки своїх громадян, зокрема молоді, через різні секторальні економічні та соціальні програми, зокрема шляхом стимулювання зайнятості, доступу до формальної і неформальної освіти, податкову, кредитну, консультаційну підтримку та сприяння створенню суб'єктів молодіжного і соціального підприємництва. При розробці такої політики, виконанні програм та заходів враховуються всі категорії молоді, що запобігає соціальному виключенню [6; 7]. Соціально-державна політика в науковому дискурсі визначається як комплекс заходів та стратегій, які призначені для забезпечення соціальної справедливості, захисту прав та інтересів громадян, поліпшення добробуту та забезпечення соціальної підтримки на рівні держави, особливо вразливих верств населення або тих людей, що потрапили у складні життєві обставини. У межах соціально-державної, протекціоністської політики виокремлюють більш централізовану політику країн Середземномор'я, де молодіжна політика формується на державному рівні і залучення молодіжних органів місцевого самоврядування є дещо слабшим [9].

Найбільш успішною моделлю молодіжної політики в Європі вважається національна модель молодіжної політики Німеччини, яка виникла на тлі багаторічного досвіду та історичних викликів, яких зазнала країна. Сучасна політика молоді є комплексною та орієнтованою на індивідуальні потреби кожної молодої людини одночасно. До основних складових такої моделі належать: освіта та професійна підготовка, здоров'я та спорт, молодіжна зайнятість та сприяння стартапам, соціальна інтеграція та запобігання виключенню, залучення до суспільного життя [3; 4].

Слід зазначити, що в успішних країнах Європи нижній поріг віку молоді знижений до 0 років (Австрія, Ісландія, Швейцарія, Люксембург і Ліхтенштейн), оскільки соціалізація дитини відбувається раніше зокрема через інтенсивні інформаційні потоки у цифровому світі [12]. Тому інтеграція політики щодо дитинства і молодіжної політики є перспективним напрямком наукових розвідок і формування державних політик і стратегій.

Модель політики соціального партнерства (універсалістська модель) притаманна країнам Західної і Північної Європи. В науковому дискурсі така політика характеризується як певна система, в якій визначені соціальні та економічні права і блага доступні для всіх громадян незалежно від їхнього статусу, доходу, соціального положення чи інших особистих характеристик. В основі цієї політики лежить створення умов для кожного щодо отримання соціального захисту, незалежно від індивідуальних відмінностей.

Таку модель засновано на взаємодії держави і громадянського суспільства з переважанням ролі громад, де держава формує загальну інституціональну рамку. Такий підхід до молодіжної політики є продуктом еволюційного

розвитку країн Північної Європи, де традиційно великий вплив на політику справляють громади. Політичні заходи та програми орієнтовані на задоволення потреб молоді як цілісної групи, незважаючи на різницю у їх потребах. Універсальність в політиці забезпечує рівні можливості та врахування різноманіття, сприяючи єднанню молоді в спільноту, вплив громадських, неприбуткових організацій, незалежних груп громадян на процеси розробки та впровадження стратегій через обговорення, представлення поглядів та потреб молоді, моніторинг дій влади в галузі молодіжної політики. Цей тип політики передбачає врахування різних страт молоді, рівних можливостей, спрощення доступу [5; 6].

Політика соціального партнерства вказує на стратегії та заходи, спрямовані на розвиток та зміцнення взаємодії між різними суспільними групами для досягнення спільних цілей, особливо в галузі соціально-економічних відносин. Соціальне партнерство включає в себе співпрацю між урядом, роботодавцями, профспілками та іншими представниками громадянського суспільства для розробки та впровадження політики, що враховує різноманітні інтереси та сприяє сталому розвитку суспільств [21]. Соціальне партнерство як спосіб організації суспільних відносин притаманне у більшій чи меншій мірі соціальній політиці будь-якої демократичної країни, проте застосування соціального партнерства у молодіжній політиці набуває особливої актуальності на тлі викликів повоєнного відновлення.

Актуальність соціального партнерства випливає з потреби поглиблення соціальної згуртованості і пов'язана з гармонізацією трудової сфери реалізації молодіжного населення. Реалізація соціального партнерства як складової молодіжної політики у повоєнному відновленні має кілька напрямків, які мусять бути безпосередньо пов'язані з учасниками, інвалідами війни та членами їх сімей.

– Взаємні консультації та обговорення між урядом, роботодавцями та представниками працівників для вирішення ключових питань, пов'язаних із трудовими відносинами та соціально-економічним розвитком.

– Взаємодія між представниками працівників та роботодавців для узгодження умов праці, заробітної плати та інших трудових питань.

– Впровадження соціальних програм та заходів, які спрямовані на поліпшення умов життя працівників та їхніх сімей.

– Розробка спільних стратегій для стимулювання економічного розвитку та стабільності, сприяння та підтримка підприємництва для учасників війни.

В українському науковому дискурсі [9, 19, 20] обговорюється вибір для України певної моделі молодіжної політики для більшого залучення молоді, підприємницької та інноваційної активності, участі у громадському житті. Стукан Т. пропонує заходи, що сприятимуть наближенню молодіжної політики скоріше до універсалістської моделі і наголошує на доцільності вибору для України інституційної моделі Фінляндії, де у межах чітко визначеної законодавчої бази молодіжної політики функціонує розгалужена структура

органів з формування і реалізації політики. Автор пропонує створення молодіжних комісій з більш широкими повноваженнями, з функціями активного залучення молоді до управління державою в регіоні або навіть у країні в цілому, на відміну від вже існуючих Молодіжних рад, які функціонують при міських та обласних державних адміністраціях, виконуючи дорадчі функції та використовуються як ресурс взаємодії державних органів, громадських організацій з органами студентського самоврядування.

Національна модель молодіжної політики, на думку Смакової Г. може базуватись на синергії моделей. Синтетична модель може мати державну підтримку, налагоджені механізми співпраці молоді із владою, комплексне (державне, міжнародне, місцеве) фінансування, інноваційні механізми реалізації, самостійність молоді (молодіжних груп, організацій) у вирішенні питань [16].

Розвиток політико-правового регулювання державної молодіжної політики в Україні відбувався у напрямку від комунітарної моделі до більш демократичних, європейських форм політики з поступовою інституалізацією в якості акторів молодіжної політики молодіжних об'єднань і асоціацій. Молодіжна політика реалізується за фінансової підтримки і участі держави у молодіжних програмах шляхом поєднання державних і громадських інтересів за умов наявності активного молодіжного сектору в державних інституціях та цифрових платформ координації освітньої, соціальної політик [8; 9; 13].

Молодіжна політика України, розвиваючись еволюційно, в умовах війни, на етапі європейської інтеграції тяжіє до центрально-європейської протекціоністської соціально-державної моделі молодіжної політики. Актуальність такої моделі зростає в умовах відмінностей стану руйнації економіки і соціальної сфери внаслідок повномасштабного вторгнення. Спрямованість протекціоністської політики на подолання безробіття серед молоді, реалізацію секторальних державних соціальних програм щодо розвитку різних категорій молоді, її соціальної підтримки та інтеграції дозволяє в еволюції молодіжної політики екстраполювати періодизацію етапів, виходячи з політики зайнятості молоді.

Період 1991 – 2000 рр. характеризувався патерналістською моделлю державної регіональної політики зайнятості молоді із застосуванням адміністративних методів в управлінні та державному розподілі молоді після закінчення навчальних закладів. Цей етап в цілому відповідає комунітарній моделі молодіжної політики [18].

Наступні етапи формування політики зайнятості молоді в Україні пов'язані з поступовим розвитком громадянського суспільства і переходом до європейських форм молодіжної політики. Так, етап 2001 – 2010 рр. відзначився виникненням ринкової моделі регулювання ринку праці, нових інституційних форм регулювання – молодіжних центрів праці на регіональному рівні. Період з 2010 до 2016 р. приніс вилучення з предметної сфери молодіжної та освітньої політик питань молодіжного сегменту ринку праці, руйнацію мережі

молодіжних центрів праці, що викликало падіння результативності державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні.

З 2016 р. в Україні під впливом реформи децентралізації формується модель державної регіональної політики зайнятості молоді з орієнтацією регіональних програм на підтримку гнучких форм зайнятості молоді, що дозволяє враховувати регіональні особливості, залучати молодь до реалізації політики зайнятості, що в цілому позитивно позначається на результатах державної регіональної політики зайнятості молоді [17] і окреслює перспективу формування державної політики щодо молоді в напрямку поглиблення соціального партнерства.

Переміщення предметного поля молодіжної політики зайнятості на рівень регіонів, зокрема щодо формування молодіжного сегменту ринку праці в Україні є еволюційним кроком, а його результати свідчать на користь децентралізованої моделі політики зайнятості молоді зокрема, на прикладі Харківської області [18].

Україна у молодіжній політиці здійснила еволюційний перехід від пост-радянської комунітарної до прагматичної соціально-державної моделі молодіжної політики. Сучасна модель молодіжної політики в Україні відповідає моделі, яка історично сформувалась на теренах Центральної Європи.

Такий перехід здійснювався у міру розвитку інститутів громадянського суспільства і відповідних соціальних практик і пов'язаний із формуванням молодіжної політики як сфери ідей щодо соціалізації молоді, її соціальної і економічної успішності, створення і підтримки соціальних ліфтів, запобігання соціальному виключенню і сприянню громадській участі. Молодь проявила себе у ролі самостійного суб'єкта політики, зокрема через активність у підприємстві, участь в громадських рухах і соціальних революціях часів Незалежності України. Це спонукало державні інституції до адаптації у напрямку більш активної співпраці із молоддю зокрема на рівні територіальних громад.

Перехід від соціально – державної молодіжної політики до універсалістської політики соціального партнерства, коли молодіжний сегмент суспільства поступово стає більш впливовим суб'єктом політики і здобуває інституційний вплив на планування, організацію, координацію, моніторинг і контроль політики, можливий шляхом еволюції. Суспільство не може перескочити у своєму розвитку певні етапи лише завдяки створенню нових інституцій чи впровадженню прогресивних моделей політики. Отже, підхід до формування молодіжної політики в Україні може бути еволюційним.

Інституалізація молоді як актора і суб'єкта соціального партнерства потребує формування громадської соціальної практики у повоєнний період, коли постраждалі від війни верстви населення, зокрема молоді люди, отримують суб'єктність в національному законодавстві і зможуть здійснювати інституціональний вплив на формування політик. Ця установка має стати важливим пріоритетом державної молодіжної політики, оскільки є запорукою

соціальної згуртованості і протидії дезінтеграції суспільства внаслідок важких випробувань для суспільства і політичних прорахунків. Демократичні суспільства підтримують публічні, інституціональні канали волевиявлення, що сприяє дотриманню соціальної справедливості та соціальної згуртованості.

Соціальне партнерство у молодіжній політиці є *формою* організації взаємодії між акторами молодіжної політики, її *зміст* в умовах України військового часу мусить залишатись державно орієнтованим, протекціоністським, з елементами активізації регіональної молодіжної політики і врахуванням відмінностей соціально-економічного стану регіонів під час війни. Міжсекторне соціальне партнерство як синергетичний механізм взаємодії публічних і приватних акторів в умовах війни отримує подальший розвиток в еволюційному підході до формування молодіжної політики. В Харківській області під час повномасштабного вторгнення на тлі зменшення можливостей підтримки інститутів громадянського суспільства з боку держави і органів місцевого самоврядування, відбулося масштабування громадських ініціатив через самоорганізацію населення, волонтерів, координацію дій громадських організацій у соціальних мережах і месенджерах [21].

Соціально – державна модель молодіжної політики у комплексі з міжсекторним партнерством, що розвивається в Україні, може стати у (по)воєнний час фундаментом європейської інтеграції, реалізації політики соціальної якості ЄС у молодіжній сфері, що пов'язано із масштабними державними, регіональними програмами, а також громадськими, приватними ініціативами. Проте така модель потребує ефективних механізмів комунікації з молоддю і застосування сучасних інформаційних інструментів і платформ.

На тлі викликів, які стоять перед Україною в найближчі десятиліття можна говорити про те, що молодіжна політика є одним з базових чинників національної безпеки, визначатиме політичну і економічну суб'єктність держав світу у майбутньому.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень

1. Україна у молодіжній політиці здійснила еволюційний перехід від пост-радянської комунітарної до прагматичної соціально-державної моделі молодіжної політики, що історично сформувалась на теренах Центральної Європи.

2. Процес формування молодіжної політики в Україні може бути еволюційним: перехід від соціально – державної молодіжної політики до політики соціального партнерства можливий шляхом еволюції через поступову зміну соціальної практики та зростання ролі громад у післявоєнному відновленні країни.

3. Міжсекторне соціальне партнерство як синергетичний механізм взаємодії публічних і приватних акторів в умовах війни притаманне Україні і є однією з форм соціальних практик, що сприяють еволюції молодіжної політики в умовах війни.

4. Сучасна соціально – державна модель молодіжної політики у комплексі з міжсекторним партнерством у (по)воєнний час може стати фундаментом європейської інтеграції, реалізації політики соціальної якості ЄС у молодіжній сфері на основі масштабних державних, регіональних програм, а також громадських і приватних ініціатив.

Подальші дослідження можуть спрямовуватись на формування механізмів української молодіжної політики на конкурентному європейському просторі щодо комунікації уряду і громад з молоддю із застосування сучасних інформаційних інструментів і платформ.

Молодіжна політика реалізується в цифровому просторі, оскільки основний сегмент сучасної молоді відноситься до цифрового покоління. Перспективи подальших досліджень пов'язані із пошуком механізмів координації діяльності державних установ і відомств із суб'єктами громадянського суспільства та приватними ініціативами, які могли би підтримуватись у цифровому просторі з метою формування актуального порядку денного і засобів впровадження молодіжної політики, що полегшить і підтримає комунікацію і дозволить пройти шлях повоєнного відновлення і інтеграції України до ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко І. В. Взаємодія суб'єктів формування і реалізації молодіжної політики в Україні: вибір моделі *Аспекти публічного управління*. 2017. № 1–2. С. 19–25 URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/aplup_2017_5_1-2_5.pdf (дата звернення: 10.02.2024).
2. Бурлай Т. В., Костиця В. І., Близнюк В. В., Левін Р. Я. Новітня політика соціальної якості ЄС: корисний досвід для повоєнного відновлення України. *Економічна теорія*. 2022. № 3. С. 89–119. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2022.03.089> (дата звернення: 10.02.2024).
3. Гуцалова М. В. Моделі молодіжної політики в країнах Європейського Союзу. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Політологія*. 2014. Т. 230. Вип. 218. С. 18–21. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npchdupol_2014_230_218_5.pdf (дата звернення: 10.02.2024).
4. Дабагян І. М., Павловська Л. І. Сучасна молодіжна політика в Європі (на прикладі Німеччини). *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Том 30 (69) № 2 Ч. 2. С. 140–145. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-2/27>
5. Залучення, З'єднання та Повноваження молоді: нова Стратегія молоді ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0269&from=en> (дата звернення: 10.02.2024).
6. Кожушко Н. І. Комплексний механізм реалізації державної молодіжної політики: інноваційний та модернізаційний потенціал. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 3 (17). URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/6> (дата звернення: 10.02.2024).
7. Кожушко Н. І. Обґрунтування моделі державної молодіжної політики в умовах розширення транскордонного співробітництва України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1. С. 387–393. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/

[cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdy_2015_1_56.pdf](#) (дата звернення: 10.02.2024).

8. Кормич Л. І., Краснопольська Т. М. Соціальні пріоритети молодіжної політики України в світлі євроінтеграційних процесів. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 64. С. 78–92. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14780> (дата звернення: 10.02.2024).

9. Краснопольська Т. М. Європейські моделі молодіжної політики та перспективи для України. *Політичне життя* 2019. № 3 С. 31–36. URL: <https://journals.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/7363> (дата звернення: 10.02.2024).

10. Кривошеїн В. В., Примуш М. В. Соціальні ліфти як механізм реалізації державної молодіжної політики. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса, Серія: Політичні науки*. 2021. № 6 (21). С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2021.6.10> URL: <http://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2688> (дата звернення: 10.02.2024).

11. Лопатін Д., Самофалова Т. Молодіжне підприємництво як потенціал формування людського капіталу. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 14 (28). С. 286–298. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)) (дата звернення: 10.02.2024).

12. Молодь помолодшає? Реанімаційний пакет реформ. URL: <https://rpr.org.ua/news/molod-pomolodshaie/> (дата звернення: 10.02.2024).

13. Мотречко В. Особливості формування державної молодіжної політики в ЄС та перспективи її імплементації в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практики*. 2014. № 2. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Patp_2014_2_3.pdf (дата звернення: 10.02.2024).

14. Панасюк В. Державна молодіжна політика як складова процесу побудови соціальної держави. *Юридичний вісник*. 2015. № 3. С. 229–234. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/urid_2015_3_39.pdf (дата звернення: 10.02.2024).

15. «Рух перших» – нова піонерія? URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiz1dLPwrqEAxURcfEDHeDdA8oQFnoECBMQAQ&url=https%3A%2F%2Fib.ua%2Fblog%2Fkoalitsiia_ua5am%2F585136_ruh_pers_hih_nova_pioneriya.html&usg=AOvVaw3h3Rbx0rzJlh0IdMz-1GyP&opi=89978449 (дата звернення: 10.02.2024).

16. Смокова Г. Інститути соціалізації як механізм реалізації державної молодіжної політики в Україні. *Політичне життя* 2019. № 2. С. 69–73. URL: <https://jvestnik-chemistry.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/7313> (дата звернення: 10.02.2024).

17. Сичова В. В., Бондаренко Д. П. Моделі державної регіональної політики зайнятості молоді в Україні. *Сучасна парадигма публічного управління: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. / за наук. ред. к.е.н., доцента Стасишина А.В. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 12 листопада 2020 р. Львів. 2020. С. 197–203.*

18. Сичова В. В. Бондаренко Д. П., Напрями державного регулювання молодіжного ринку праці в Україні: проблеми та зміни у методах здійснення. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 2 (53). С. 119–124.

19. Стукан Т. М. Аналіз європейської системи інституційного забезпечення молодіжної політики. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. № 32 (71). С. 79–86. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/4_2021/15.pdf (дата звернення: 10.02.2024).

20. Стукан Т. М. Молодіжна політика: суть, основні принципи та стан реалізації в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка* 2020. № 4. С. 125–131. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/114> (дата звернення: 10.02.2024).

21. Aktualne problemy społeczne Polski i Ukrainy. Aspekty partnerstwa w edukacji i pomocy społecznej: monografia. Red. nauk.: H. Bejger, O. Lisovets, S. Borysiuk. Chełm: Państwowa Akademia Nauk Społecznych w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 2023. 284 s.

22. Shkolenko O., Tereshchenko E., Shulyar N. Improving the business climate for the development of the small and medium enterprise in Ukraine. *Market infrastructure*. 2020. No. 45. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct45-8> (дата звернення: 14.02.2024).

23. Youth guarantee – knowledge centre - employment, social affairs & inclusion - European commission. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1327&langId=en> (дата звернення: 14.02.2024).

Стаття надійшла до редакції 19.03.2024 р.

Стаття рекомендована до друку 29.04.2024 р.

Sychova V. V., Dr Habil. (Public Administration), Full Professor, Professor of sociology of management and social work Department, V. N. Karazin Kharkiv National University, 6 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: v.sychova@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0001-5001-8389>

Samofalova T. O., Ph.D. in Public Administration, Associate Professor of Economics and Management Department, V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: tanyssamova@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-9263-6430>

YOUTH POLICY OF UKRAINE IN POST-WAR RECONSTRUCTION: THE EUROPEAN CONTEXT

Abstract. Ukraine has faced the necessity of shaping a competitive youth policy during post-war recovery. The authors examine the public youth policy in Ukraine based on the priorities of European social quality policy, emphasizing the necessity of its utilization to preserve human capital in the conditions of war. The article summarizes approaches to global and European youth policies. It is noted that Ukraine's youth policy has evolved from a communitarian to a social-democratic model, reflecting the growing influence of civic activism among the youth. Providing equal opportunities and involving communities shape its modern perspectives.

The transition from a social-democratic to a universalist policy of social partnership can evolve gradually with the increasing influence of youth as political subjects and requires effective communication between the government and youth. The model of social partnership in youth policy involves creating conditions for social protection for everyone, regardless of individual differences.

The authors draw attention to the necessity of focusing on those segments of the population most affected by war in youth policy, which is more characteristic of social-democratic youth policy. Cross-sectoral social partnership is a synergistic mechanism for interaction between public and private actors, further developing in shaping youth policy. Youth policy is considered one of the fundamental factors of national security, and its quality will determine the political and economic subjectivity of the state in the future.

Keywords: *European social quality policy, competitive youth policy, cross-sectoral social partnership, social-democratic policy.*

REFERENCES

1. Artemenko, I.V. (2017). Vzaiemodiiia subiektiv formuvannia i realizatsii molodizhnoi polityky v Ukraini: vybir modeli. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 1–2, 19–25. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/aplup_2017_5_1-2_5.pdf (data zvernennia: 10.02.2024).
2. Burlai, T.V., Kostytsia, V.I., Blyzniuk, V.V., Levin, R.Ya. (2022). Novitnia polityka sotsialnoi yakosti YeS: korysnyi dosvid dlia povoiennoho vidnovlennia Ukrainy. *Ekonomichna teoriia*, 3, 89–119. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2022.03.089> (data zvernennia: 10.02.2024).
3. Hutsalova, M.V. (2014). Modeli molodizhnoi polityky v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly. Ser.: Politolohiia*, tom. 230, vyp. 218, 18–21. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npchdupol_2014_230_218_5.pdf (data zvernennia: 10.02.2024).
4. Dabahan, I.M., Pavlovska, L.I. (2019). Suchasna molodizhna polityka v Yevropi (na prykladi Nimechchyny). *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, tom 30 (69), no. 2, ch. 2, 140–145. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-2/27>.
5. Zaluchennia, Ziednannia ta Povnovazhennia molodi: nova Stratehiia molodi YeS. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0269&from=en> (data zvernennia: 10.02.2024).
6. Kozhushko, N.I. (2015). Kompleksnyi mekhanizm realizatsii derzhavnoi molodizhnoi polityky: innovatsiinyi ta modernizatsiinyi potentsial. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 3 (17). URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/6> (data zvernennia: 10.02.2024).
7. Kozhushko, N.I. (2015). Obgruntuvannia modeli derzhavnoi molodizhnoi polityky v umovakh rozshyrennia transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia*, 1, 387–393. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdy_2015_1_56.pdf (data zvernennia: 10.02.2024).
8. Kormych, L.I., Krasnopol'ska, T.M. (2019). Sotsialni priorytety molodizhnoi polityky Ukrainy v svitli yevrointehratsiinykh protsesiv. *Aktualni problemy polityky*, 64, 78–92. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14780> (data zvernennia: 10.02.2024).
9. Krasnopol'ska, T.M. (2019). Yevropeiski modeli molodizhnoi polityky ta perspektyvy dlia Ukrainy. *Politychne zhyttia*, 3, 31–36. URL: <https://journals.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/7363> (data zvernennia: 10.02.2024).
10. Kryvoshein, V.V., Prymush, M.V. (2021). Social lifts as a mechanism for implementing state youth policy. *Bulletin of the Vasyl Stus Donetsk National University. Series Political sciences*, 6 (21), 63–68. DOI: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2021.6.10> URL: <http://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2688> (data zvernennia: 10.02.2024).
11. Lopatin, D., Samofalova, T. (2023). Molodizhne pidpriemnytstvo yak potentsial formuvannia liudskoho kapitalu. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*, 14 (28), 286–298. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)) (data zvernennia: 10.02.2024).
12. Molod pomolodshaie? *Reanimatsiinyi paket reform*. URL: <https://rpr.org.ua/news/molod-pomolodshaie/> (data zvernennia: 10.02.2024).
13. Motrechko, V. (2014). Osoblyvosti formuvannia derzhavnoi molodizhnoi polityky v yes ta perspektyvy yii implementatsii v Ukraini. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyky*, 2. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Patp_2014_2_3.pdf (data zvernennia: 10.02.2024).

14. Panasiuk, V. (2015). Derzhavna molodizhna polityka yak skladova protsesu pobudovy sotsialnoi derzhavy. *Yurydychnyi visnyk*, 3, 229–234. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/urid_2015_3_39.pdf (data zvernennia: 10.02.2024).
15. «Rukh pershykh» - nova pioneriia? URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiz1dLPwrqEAXURcfEDHeDdA8oQFnoECBMQAQ&url=https%3A%2F%2Ffb.ua%2Fblog%2Fkoalitsiia_ua5am%2F585136_ruh_pers_hih_nova_pioneriya.html&usq=AOvVaw3h3Rbx0rzJlh0IdMz-1GyP&opi=89978449 (data zvernennia: 10.02.2024).
16. Smokova, H. (2019). Instytuty sotsializatsii yak mekhanizm realizatsii derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini. *Politychne zhyttia*, 2, 69–73. URL: <https://jvestnik-chemistry.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/7313> (data zvernennia: 10.02.2024).
17. Sychova, V.V., Bondarenko, D.P. (2020). Modeli derzhavnoi rehionalnoi polityky zainiatosti molodi v Ukraini. *Suchasna paradyhma publichnoho upravlinnia: materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 197–203 ; za nauk. red. k.e.n., dotsenta Stasyshyna A.V. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 12 lystopada 2020 r.
18. Sychova, V.V. Bondarenko, D.P. (2016). Napriamy derzhavnoho rehuliuвання molodizhnoho rynku pratsi v Ukraini: problemy ta zminy u metodakh zdiisnennia. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vyp. 2 (53), 119–124.
19. Stukan, T. M. (2021). Analiz yevropeiskoi systemy instytutsiinoho zabezpechennia molodizhnoi polityky. Vcheni zapysky *Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, 32 (71), S. 79–86. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/4_2021/15.pdf (data zvernennia: 10.02.2024).
20. Stukan, T.M. (2020). Molodizhna polityka: sut, osnovni pryntsypy ta stan realizatsii v Ukraini. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriia: Ekonomika*, 4, 125–131. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/114> (data zvernennia: 10.02.2024).
21. Bejger, H., Lisovets, O., Borysiuk, S. (2023). Aktualne problemy spoleczne Polski i Ukrainy. Aspekty partnerstva w edukacji i pomocy spolecznej: monografia. Chełm: Państwowa Akademia Nauk Społecznych w Chełmie; Chełmskie Towarzystwo Naukowe, 284 s.
22. Shkolenko, O., Tereshchenko E., Shulyar N. (2020). Improving the business climate for the development of the small and medium enterprise in Ukraine. *Market infrastructure*, no. 45. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct45-8> (data zvernennia: 14.02.2024).
23. Youth guarantee – knowledge centre - employment, social affairs & inclusion - European commission. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1327&langId=en> (data zvernennia: 14.02.2024).

The article was received by the editors 19.03.2024.

The article is recommended for printing 29.04.2024.